

dině, v organizacích mládeže i příruček pro sebevýchovu apod.).

Komplexní povaha morálky a mravní výchovy podtrhuje význam co nejtěsnější spolupráce s hraničními obory, zejména s marxistickou filosofií, etikou, sociologií i psychologií a vůbec význam řádné teoretické přípravy a orientace empirických výzkumů. O to potřebnější jsou i syntetická díla podobná recenzované knize.

Bohumír Blížkovský

L. Kubička:

RODINA A DUŠEVNÍ ZDRAVÍ DÍTĚTE

Vydalo SPN v Praze r. 1966, 112 stran.

V edici Kniha pro rodiče vyšla nedávno publikace Lučka Kubičky »Rodina a duševní život dítěte«. Autor si v této knize klade za úkol informovat čtenáře o podstatě a úkolech duševní hygieny, o povaze a příčinách duševních poruch a o jejich prevenci v rodině. »Duševní hygiena«, podle autorova názoru »má vést k tomu, aby lidé co nejvíce využili radostí, jež život může poskytnout. Pokud jde o děti, jde o to, aby se naučily, jak dosáhnout spokojenosti v dnešním složitém a rychle se měnícím světě.« To je na této knížce zvláště cenné. Většina publikací o dětech se dětmi zabývá jen jako objektem výchovného či jiného působení. O subjektivní pocity dítěte se přitom málokdo zajímá. A přece to, jak dítě prožívá své dětství, jak se cítí šťastné a spokojené, je neméně důležité, než to, jak úspěšně zvládá vědomosti, dovednosti a návyky, které mu dospělí k zvládnutí předpisují.

Zvláště pedagogové by měli co nejloubeji poznat subjektivní složku výchovného procesu, nejen proto, aby mohli správně předpokládat dopad svého výchovného působení a reakci dětí na ně, ale i z důvodů čistě humánních, aby neznásilňovali dětskou vůli, a dosažení výchovných cílů, které pokládají za nutné, nevykupovali poruchami zdravého psychického vývoje dětí. Z tohoto hlediska je možno souhlasit s autorem, který říká: »Budeme vychovávat své děti zdravěji, jestliže budeme brát trochu s humorem všechny rady a předvolby, jimiž jsme jako rodiče ze všech stran obklopeni.«

Polemizovat je možné a nutné s autorem v tom místě, kde mluví o výchově charakterových vlastností. Autor říká: »Budeme se patrně různit v názoru, které vlastnosti jsou nejdůležitější« a nechává zcela na vůli rodičů, které vlastnosti bu-

dou u svých dětí rozvíjet. Zde jsou k nejspěchu věci smíšené dvě otázky: rozvíjení individuálních zájmů u dětí a otázka výchovy charakteru člověka. Tuto nepřesnost nelze ovšem přičítat pouze na vrub autora, vinna je i pedagogika, která dosud nediferencovala pojmy morální vlastnost, charakterová vlastnost a povahová vlastnost, takže se s nimi často zachází jako by byly totožné.

V první části se kniha zabývá rodinou a zvláště těmi faktory rodinného života, které by mohly vést ke vzniku duševních poruch. Život v rodině autor analyzuje naprosto konkrétně, takže nemůže být pochyb, že vychází z hlubokých znalostí dnešní, socialistické rodiny se všemi jejími přednostmi i problémy. Zabývá se mezilidskými vztahy v rodině, vztahy všech příslušníků rodiny k dítěti i dětí mezi sebou a pozornost věnuje i rodině narušené a výchově dětí z neúplných rodin.

V druhé části knihy se autor zabývá vývojem dětí podle jednotlivých věkových kategorií. Pozoruhodná je už první kapitola, která pojednává o duševním životě kojenců. Je psána s pochopením pro potřeby těch nejmenších a s citem. Autor je přesvědčen, že »nejdůležitější a opravdu nezbytnou duševní potřebou je potřeba lásky ze strany toho, kdo o dítě pečuje«. Autor polemizuje s těmi knížkami pro rodiče, které celkem striktně předpisují, jak se má dítě vyvíjet, co má v jednotlivých obdobích svého života umět atd. Proti těmto požadavkům staví požadavek individuálního přístupu ke každému jednotlivému dítěti. Velké množství dětí je dnes vychovááno podle knížky M. Klímové-Fügnerové »Naše dítě«. Tato kniha je u nás velmi oblíbená, a jistě právem, pro cenné zdravotnické a hygienické pokyny, které poskytuje zvláště mladým a nezkušeným matkám. Je však typickým příkladem paušalizujícího přístupu k dětem a pokud si vůbec všimá individuálních zvláštností, tedy jen jako něčeho výjimečného a jen velmi okrajově. Pro ilustraci uvedu příklad, který se týká nejobtížnějšího výchovného požadavku kojeneckého věku. Proti striktnímu požadavku dr. Fügnerové »Žádné pleny po prvním roce!« (10. vydání, str. 322) říká L. Kubička: »Aby se dítě mohlo bez nezdravého nátlaku naučit zachovávat čistotu, k tomu potřebuje určitou zralost nervové soustavy. Nelze pro všechny děti předepsat stejný věk, kdy této zralosti dosahují. Zpravidla se děti naučí dost spolehlivě udržet stolici asi v půldruhém roce, ve dvou letech se obvykle nepomočují.« Autorův názor, že »Taky se nemusíme bát dítě pochovat,

pomazlit se s ním.« též dosti ostře kontrastuje s dosud běžně uznávanými tvrzeními, že moderní matka dítě nechová apod., která si mnohé maminky velmi rychle osvojily z brožurek usilujících o sladění rodinné výchovy s případnou výchovou v jeslích a tak rodinnou výchovu jeslovému řádu předem podřizují.

V dalších kapitolách se autor zabývá všemi etapami předškolního věku dítěte. Probírá úskalí, kterými dítě prochází od prvních projevů a příčin zlosti a negativismu až po některé případy nutného odloučení dítěte od domova. Autor radí rodičům, aby se snažili pochopit dítě v jeho problémech, pokud je to možné mu vyhovět a předcházet konfliktním situacím. Zároveň ale varuje před vytvářením skleníkového prostředí pro děti předškolního věku.

V další partii pojednává knížka o přípravě dítěte na školu, hlavně o výchově k samostatnosti. Rozebírá různé situace, které mohou nastat při vstupu dítěte do školy a během celých devíti let povinné školní docházky. Zajímavá je i kapitola o dospívání a postupném osamostatňování mladých lidí.

Knihu L. Kubičky »Rodina a duševní zdraví dítěte« je rodičům možné doporučit jako doplněk, případně i protiváhu dosud existujících praktických příruček o výchově. Se zájmem si ji přečtou i pedagogové, kteří přes některé výhrady, které možná budou mít k přílišné tolerantnosti při vyžadování výchovných požadavků, jistě ocení důsledný individuální přístup k dětem a mládeži a hlavně humánní vztah k dítěti, který staví požadavek šťastného dětství a nenarušeného psychologického rozvoje dítěte do popředí výchovy.

Iva Slabinová

NARODNA PROSVETA

roč. 21, 1965

O bulharské škole a pedagogice referují v poslední době četné naše pedagogické časopisy, a to jednak v důsledku úspěchů bulharského školství a čilejší vzájemné spolupráce, jednak vlivem ohlasu mezinárodních pedagogických konferencí, které se v BLR konaly. Narodna prosveta je kromě toho stručně komentována v časopise Socialistická škola. To nám dává možnost přehlednout v krátké recenzi jen nejzávažnější studie.

V 21. ročníku časopisu Narodna prosveta zaujmou čtenáře zejména referáty z třetího mezinárodního semináře o polytechnickém a výrobním vyučování a o pra-

covní výchově, který se konal od 19. do 27. dubna 1965 v Sofii. Narodna prosveta věnovala této problematice velkou pozornost v celém ročníku a kromě toho nejdůležitější materiály ze semináře zabraly celé šesté číslo. Svým čtenářům tak dala možnost vytvořit si poměrně podrobný a přesný obraz o stavu a perspektivách polytechnického vzdělání a pracovní výchovy téměř ve všech socialistických státech.

Základní problémy polytechnického a výrobního vzdělání a pracovní výchovy naznačil v úvodním projevu ministr lidové osvěty Gančo Ganev. Poukázal zejména na nutnost organicky spojovat v duchu usnesení 8. sjezdu KSB vzdělání všeobecné, polytechnické a odborné. S. G. Šapovalenko se ve svém vystoupení zamyslel nad vyučováním přírodním a matematickým vědám ve vztahu k polytechnickému vzdělání na střední škole a z tohoto hlediska se pokusil navrhnout nový obsah těchto předmětů. Problémy pracovního vyučování v základní škole se zabýval G. Mavrov. Na základě zjednodušené představy, že moderní technologie překonává rozdělení práce podle pohlaví, požadoval, aby obsah pracovní přípravy byl zcela stejný jak pro hochy, tak pro dívky.

Zástupci států zúčastněných na konferenci většinou přednesli jen přehledné informační zprávy o stavu výrobního a polytechnického vyučování ve své zemi. Za ČSSR s podobným referátem vystoupil J. Podlipný. Druhý československý účastník J. Lihocký se zabýval metodikou výzkumné práce v oblasti polytechnického a výrobního vyučování a pracovní výchovy. Domnívám se, že právě důsledné uplatňování výzkumného přístupu k této aktuální problematice spolu s jasným určením přiměřeného cíle by mohlo překonat neustálé improvizace a subjektivní zásahy, které polytechnické vzdělání a pracovní výchovu už po mnoho let doprovázejí. Ten se však v žádných jiných příspěvcích neuplatnil.

O dalším mezinárodním setkání pedagogů, a to pracovníků v předškolní výchově, informuje Narodna prosveta své čtenáře v 7. čísle. Seminář se konal v Sofii v květnu 1965 a měl vysokou odbornou úroveň. Z tohoto semináře přetiskla Narodna prosveta tři závažné referáty, týkající se problematiky dětských her. Podrobnou zprávu o semináři napsaly jeho účastnice O. Holécyová a dr. L. Bělinová do Předškolské výchovy (roč. XX, 1965, číslo 3).

Z výchovných otázek se Narodna prosveta zaměřila zejména na rozvoj samostatnosti žáků, na profesionální orientaci